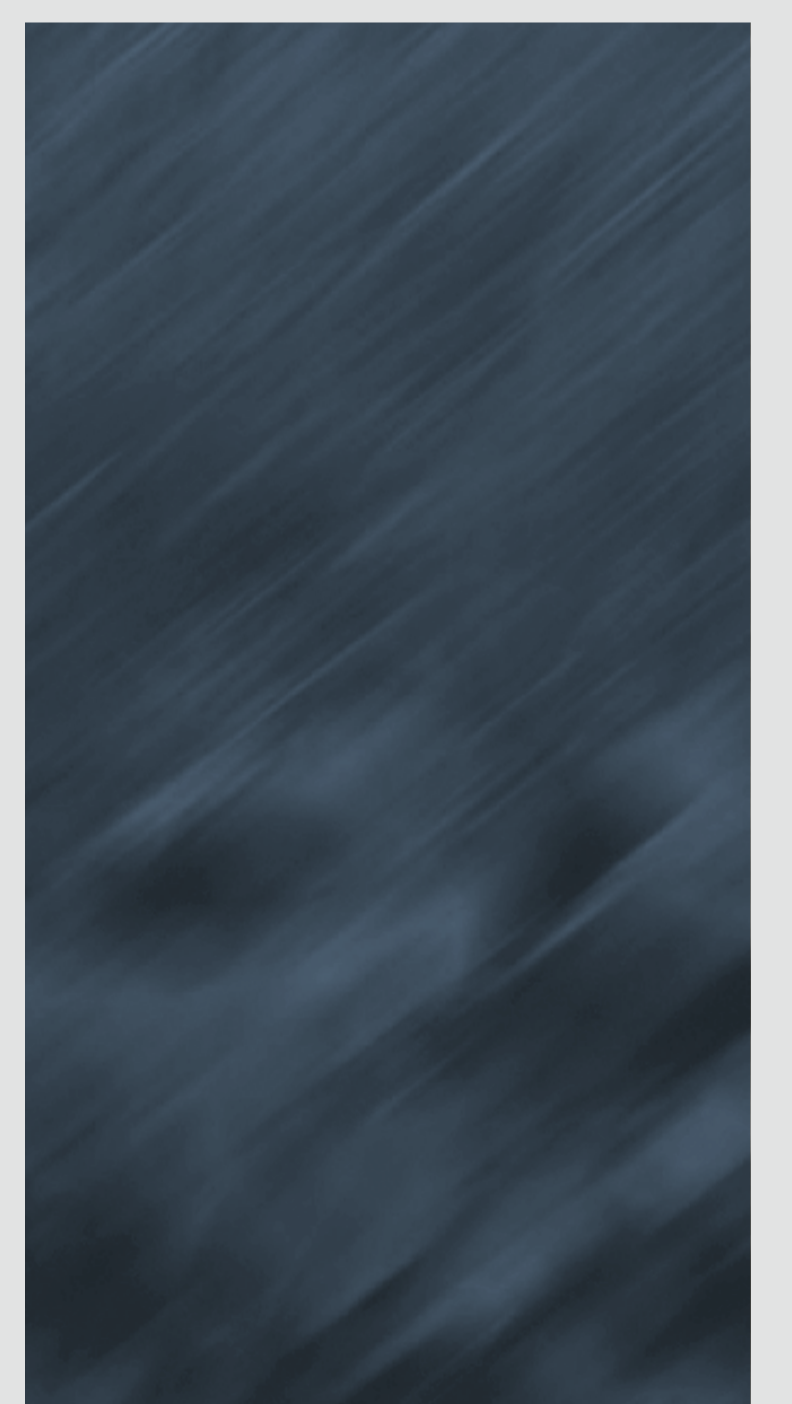
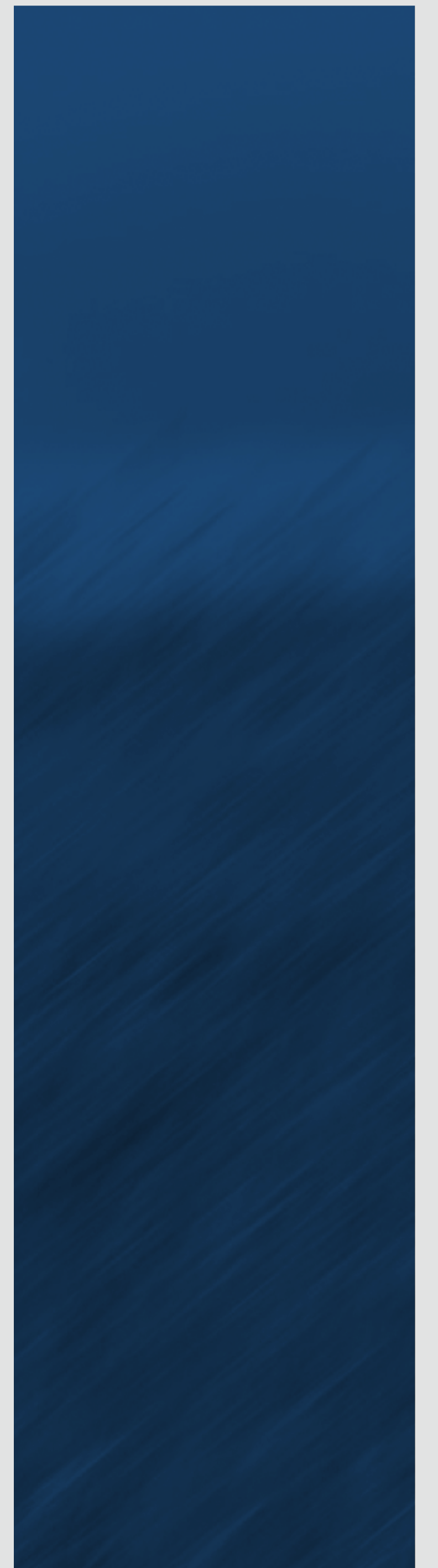
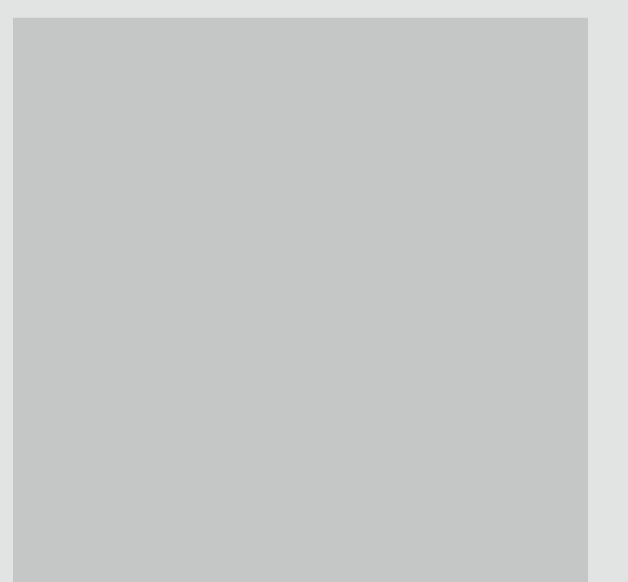
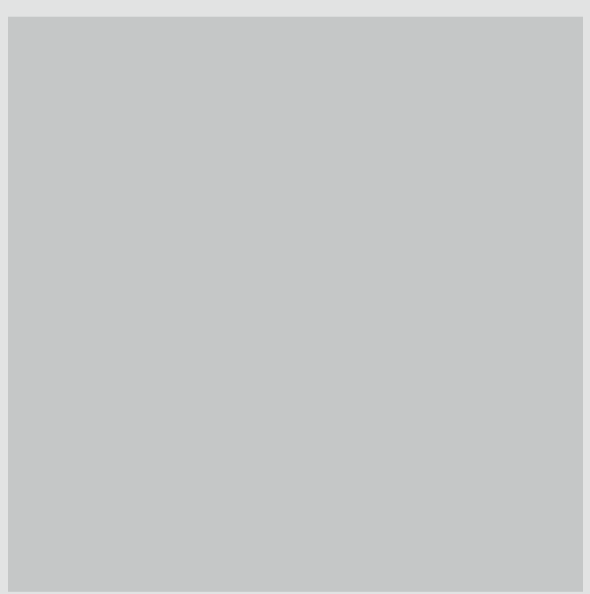
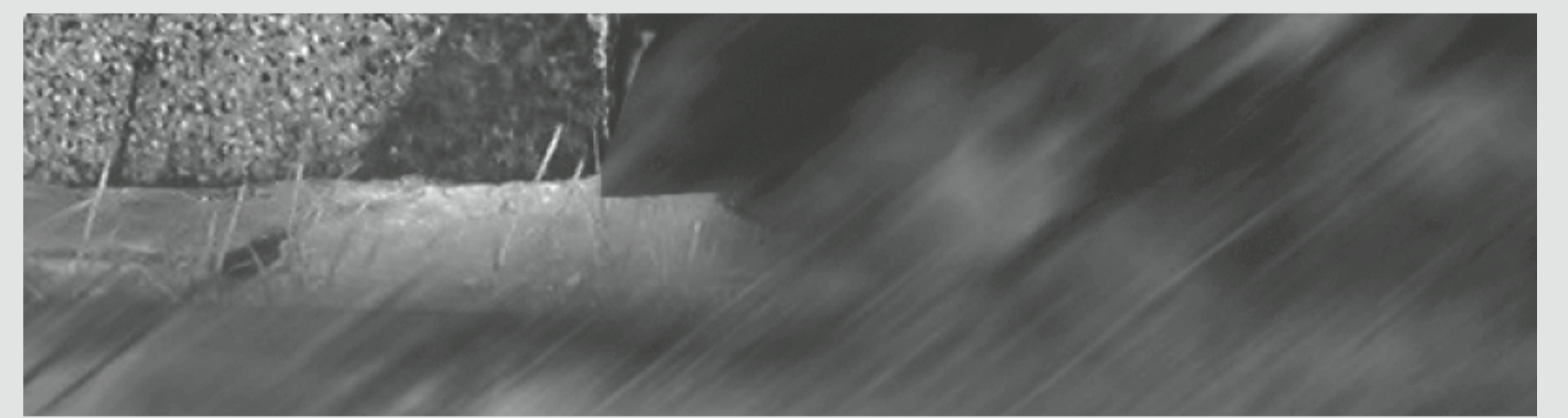

Aut. grafik twórczy: M. Pleśnacko

Obława Augustowska Lipiec 1945 r.

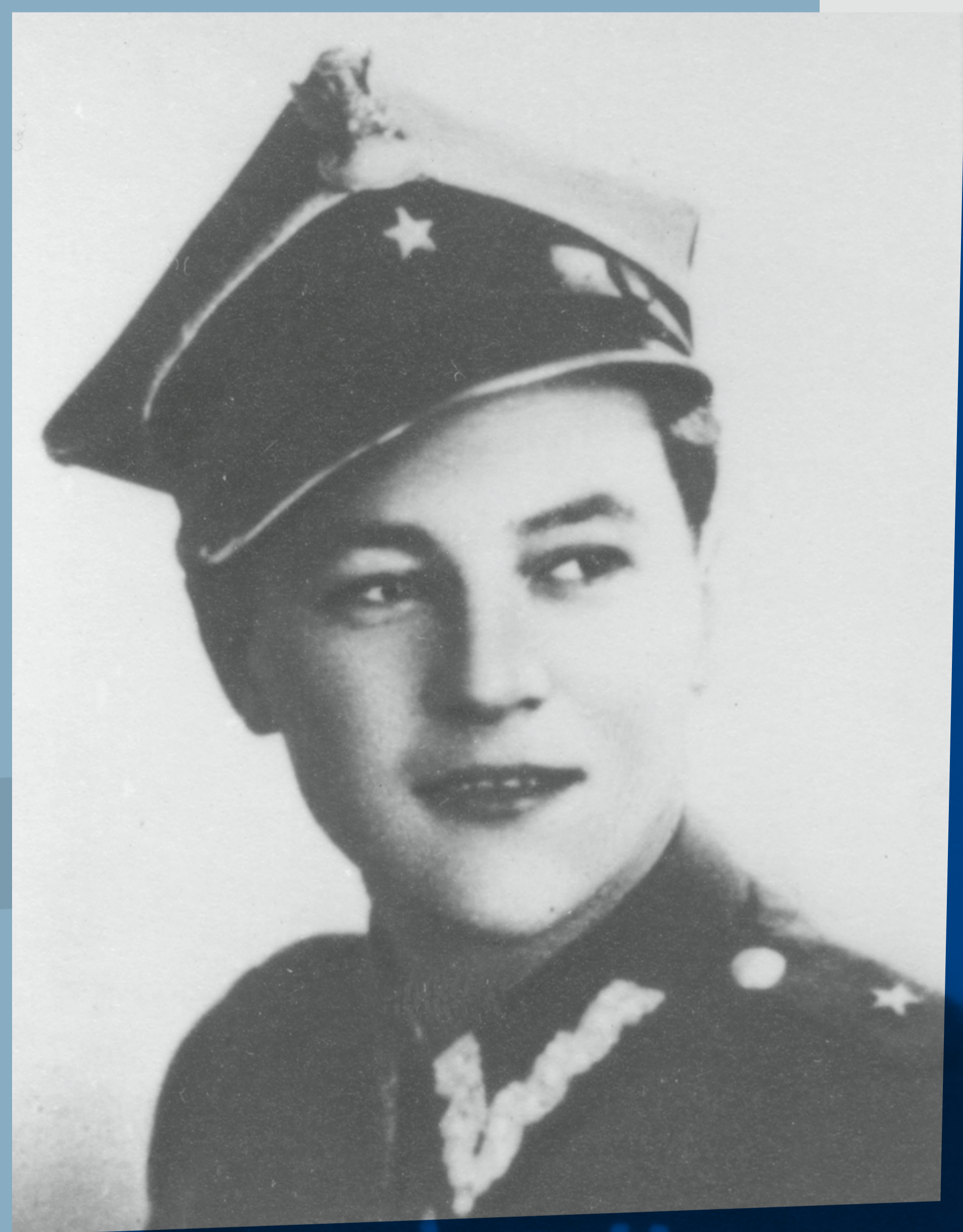
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Białymstoku

Oprawcy z PUBP w Augustowie

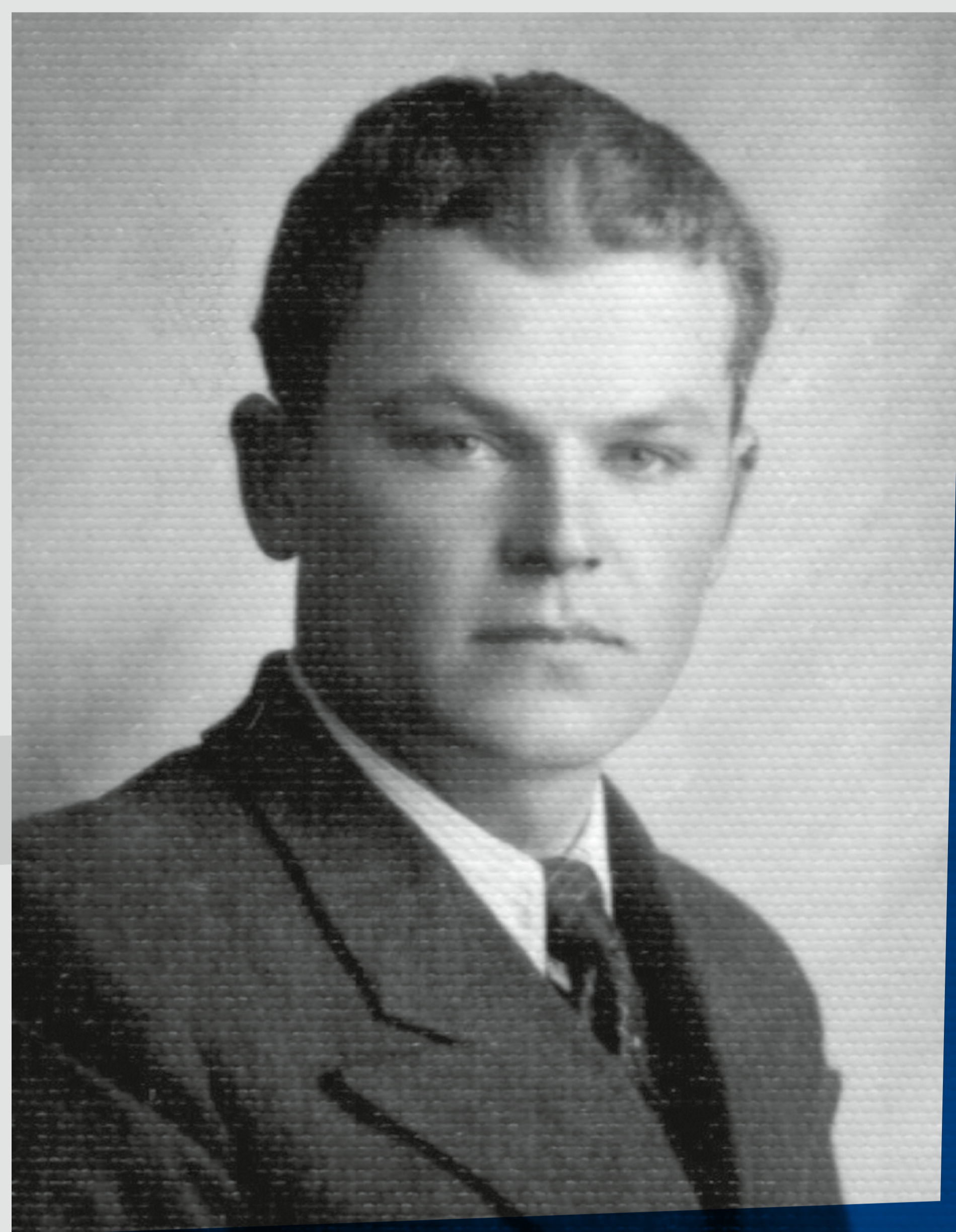
Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Augustowie powstał w połowie września 1944 r. Początkowo jego siedzibą był nieodległy Sztabin, w 1945 r. przeniesiono go do Augustowa, lokując w tzw. „Domu Turka”. W lutym 1945 r. nowym kierownikiem PUBP został ppor. Aleksander Kuczyński – były działacz przedwojennej, nielegalnej Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi, pod koniec czerwca 1945 r. jego zastępcą mianowano Ryszarda Cabana. Sekretarzem urzędu w marcu 1945 r. został Mirosław Milewski – były żołnierz Armii Czerwonej, współpracownik SMIERSZ, później w latach 80. XX w. generał MO i Minister Spraw Wewnętrznych. W pamięci mieszkańców szczególnie negatywny ślad pozostawił jeszcze jeden funkcjonariusz augustowskiego PUBP – Jan Szostak, znany ze swojej bezwzględności i brutalności wobec przestępciwanych członków podziemia niepodległościowego, nazywany „katem Augustowa”. Funkcjonariusze PUBP, choć w Obławie odegrali rolę pomocniczą wobec działań sowieckich, w dużym stopniu przyczynili się do identyfikacji członków Armii Krajowej – Armii Krajowej Obywatelskiej, a tym samym do ich późniejszej śmierci.

→ „Dom Turka” – siedziba PUBP w Augustowie, w której przetrzymywano osoby pojmane podczas obławy w lipcu 1945 r.
📍 Zbiory IPN

→ Mirosław Milewski – w lipcu 1945 r. sekretarz PUBP w Augustowie.
📍 Zbiory IPN

→ Chor. Ryszard Caban – w lipcu 1945 r. p.o. zastępcy Kierownika PUBP w Augustowie.
📍 Zbiory IPN

→ Ppor. Aleksander Kuczyński – w lipcu 1945 r. Kierownik PUBP w Augustowie.
📍 Zbiory IPN

→ Funkcjonariusze PUBP w Augustowie oraz sowieccy doradcy 1945 r. Pierwszy z prawej Jan Szostak.
📍 Zbiory IPN

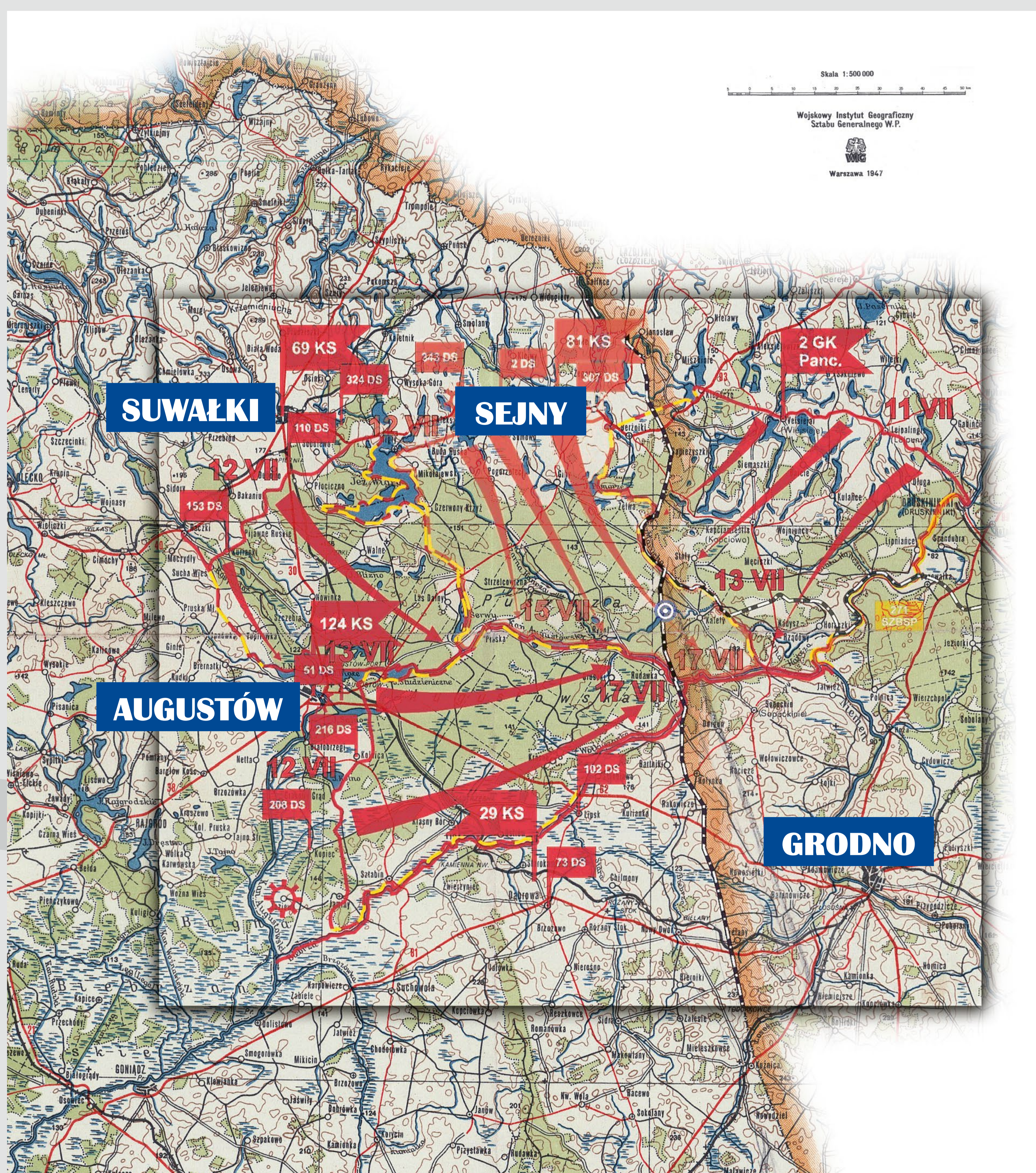
„Jak trzeba było wieszać ludzi, strzelać do nich i topić ich w ustępach, to nikogo nie było. A teraz moich zasług nikt nie bierze pod uwagę”

Jan Szostak, grudzień 1952 r.

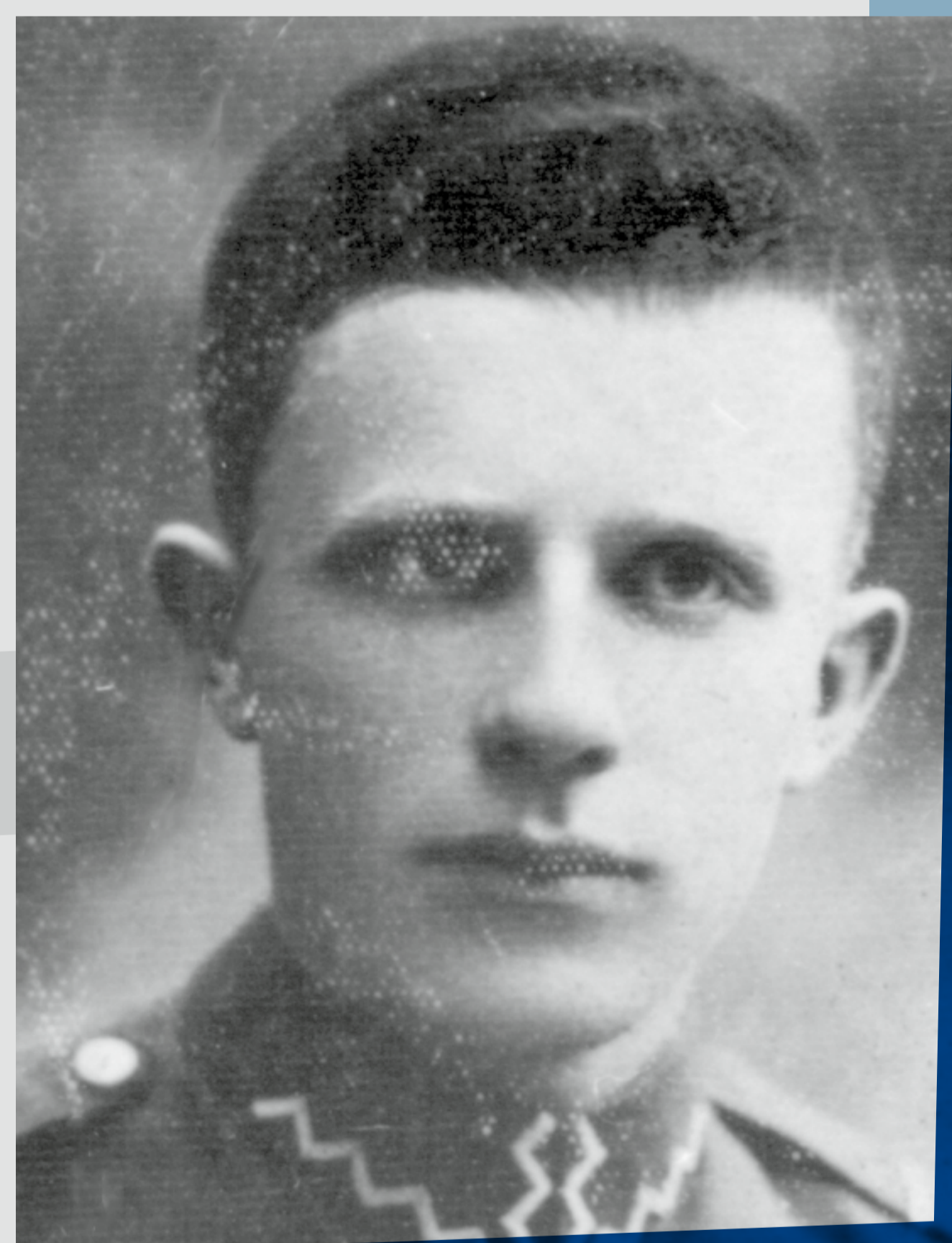
**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Obława Augustowska – co o niej wiemy?

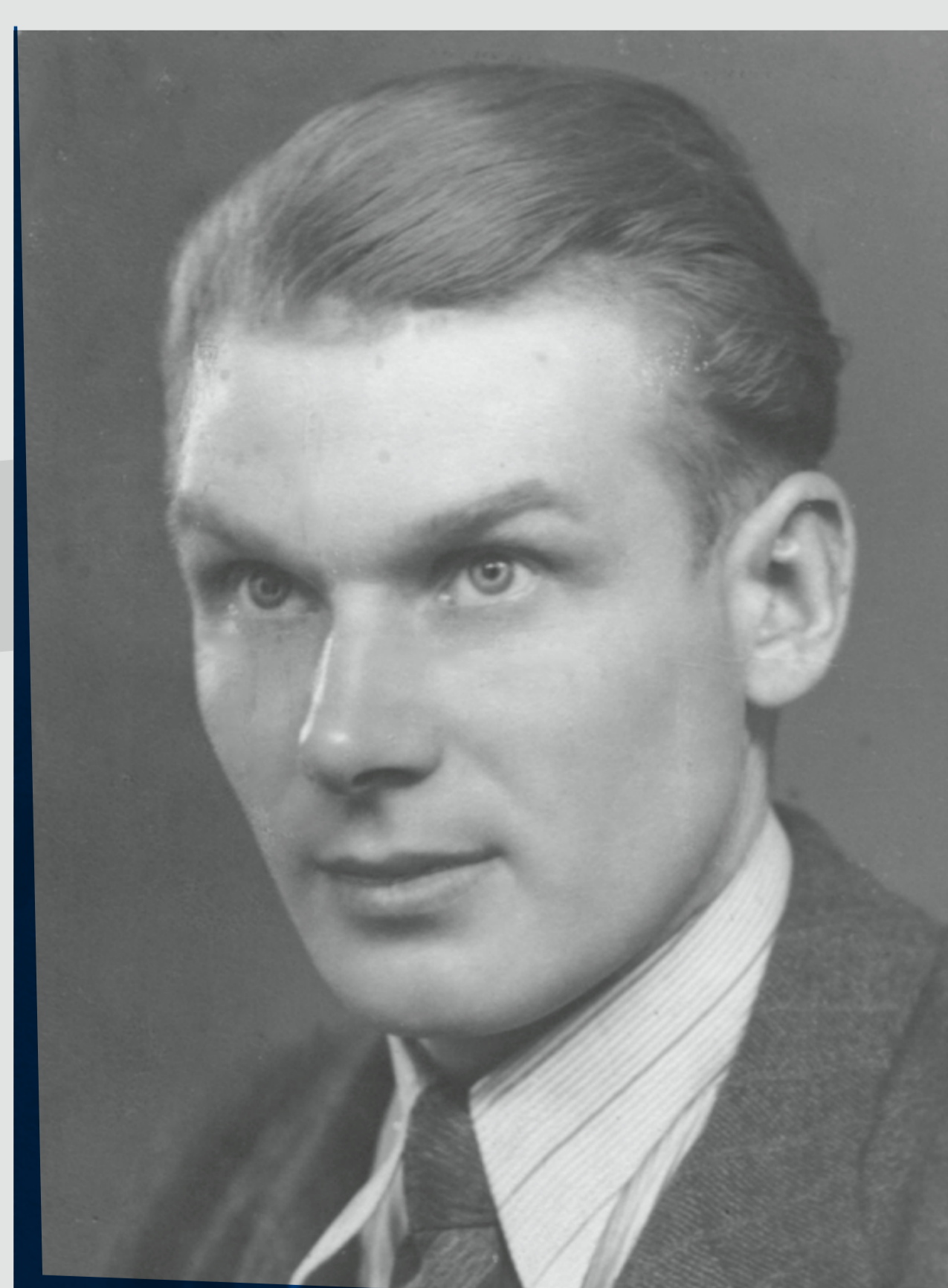
Dwa miesiące po zakończeniu II wojny światowej w Europie doszło do wydarzenia, które w historiografii nazywane jest dziś Obławą Augustowską lub Obławą lipcową. W pacyfikacji obszaru Puszczy Augustowskiej i sąsiadujących z nią terenów (w tym także położonych w granicach dzisiejszej Litwy i Białorusi) wzięło udział 45–50 tys. żołnierzy Armii Czerwonej i funkcjonariuszy sowieckiego kontrwywiadu wojskowego SMIERSZ. Z pomocą pospieszyli im polscy komunistyczni kolaboranci: funkcjonariusze Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego w Augustowie i Suwałkach, lokalnych posterunków Milicji Obywatelskiej oraz dwie kompanie żołnierzy „ludowego” Wojska Polskiego z 1 Praskiego Pułku Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Celem pacyfikacji, a zarazem operacji antypartyzanckiej byli żołnierze podziemia niepodległościowego, głównie Armii Krajowej-Armii Krajowej Obywatelskiej. W wyniku działań sowieckich w okresie od 12 do 18 lipca 1945 r. aresztowano ponad 7 tys. osób, z których co najmniej 600 zostało wywiezionych w nieznaną do dziś miejsce i zamordowanych. Najprawdopodobniej głównym zamiarem Obławy było oczyszczenie ze struktur polskiego podziemia strategicznie ważnego pasa na pograniczu Polski, Obwodu Kaliningradzkiego (Królewieckiego) oraz Litewskiej i Białoruskiej SRR.

← Schemat głównej operacji wojskowej Obławy Augustowskiej, oprac. P. Kalisz, P. Niziołek, P. Bezubik, mapa Polski, WIG, 1947 r. 1:500 000

← Bolesław Sienkiewicz, Jan Szybiński, Leon Wierzbicki, Władysław Żukowski. Zbiory IPN

→ Aleksander Ciechanowicz, Piotr Jan Dylnicki, Zygmunt Jadeszko, Zyta Kucharzewska Zbiory IPN

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Ofiary Obławy Augustowskiej

Nie jest znana liczba osób zamordowanych w wyniku wydarzeń z lipca 1945 r. Wiemy z ujawnionych dotychczas dokumentów sowieckich i ustaleń polskich oraz rosyjskich badaczy, że do „likwidacji” przeznaczono co najmniej 592 Polaków, w tym 27 kobiet i 15 nieletnich. Była to największa zbrodnia dokonana na Polakach po zakończeniu II wojny światowej w Europie. Liczba zamordowanych może być dużo większa, jednak brak dostępu do źródeł uniemożliwia jej ustalenie. Niewątpliwie głównym celem sowieckiej operacji byli żołnierze AK-AKO i osoby udzielające im wsparcia. Wśród ofiar znalazły się jednak także osoby zupełnie przypadkowe, w tym wspomniane wyżej dzieci.

L. ew. i 1374
KOMISJA LIKwidACYJNA
B. A. K.
OBSZAR CENTRALNY

Warszawa, dnia 1 marca 1945 roku.

Wykaz obywateli polskich
wywiezionych do Rosji z terenów Augustowskich

Niżej wymienieni zostali aresztowani przez Oddziały 50-tej Armii pod dowództwem pułk. Polikarpowa w dniu 17-go lipca 1945 roku.

1. Jenik Lucjusz	ur.1907	urzęd.
2. Borucki Franciszek	ur.1901	urzęd.
3. Huber Mieczysław	ur.1912	urzęd.
4. Żylinski Jan	ur.1896	urzęd.
5. Olcchnowicz Stanisław	ur. 1922	urzęd.
6. Dyczewski Henryk	ur. 1919	rolnik
7. Stelmasik Tadeusz	ur. 1927	rolnik
8. Wieszniowski Stanisław	ur. 1899	rolnik
9. Bondziul Stanisław	1st 52	rolnik
10. Jedlinski Tadeusz	ur. 1927	rolnik
11. Jetkowski Mieczysław	ur. 1927	rolnik
12. Lipski Mieczysław	ur. 1920	rolnik
13. Filipowicz Antoni	ur. 1900	rolnik
14. Judycki Aleksander	1st 60	rolnik
15. Pałynski Henryk	ur. 1907	rolnik
16. Ciechanowicz Aleksander	ur. 1913	rolnik
17. Ciochor Mieczysław	ur. 1908	rolnik
18. Wieszniowski Józef	ur. 1915	rolnik
19. Wieszniowski Józef	ur. 1898	rolnik
20. Wieszniowski Stanisław	ur. 1921	rolnik
21. Sołtys Leonard	ur. 1906	rolnik
22. Szypiel Henryk	ur. 1927	rolnik
23. Zembrzewski Józef	ur. 1901	rolnik
24. Sienkiewicz Bolesław	ur. 1909	rolnik
25. Pacykiewicz Jan	ur. 1918	rolnik
26. Bożen Stanisław	ur. 1896	rolnik
27. Gładysz Stanisław	1st 40	rolnik
28. Rowanowski Bolesław	ur. 1899	rolnik
29. Sarkoszt Stanisław	ur. 1940	rolnik
30. Ciemny Leon	ur. 1903	rolnik
31. Puczyłowski Piotr	ur. 1904	rolnik
32. Juszkiewicz Józef	ur. 1899	rolnik
33. Juszkiewicz Aleksander	ur. 1906	rolnik
34. Prokopowicz Józef	ur. 1905	rolnik
35. Makowski Konstanty ojciec		rolnik
36. Makowski Konstanty syn		rolnik
37. Rzepecki Jan	1st 21.	rolnik
38. Wołoszewicz Michał	ur. 1911	rolnik
39. Gruszecki Lucjan		rolnik
40. Puczyłowski Jan		rolnik
41. Szumski Ignacy	ur. 1902	rolnik
42. Hareburda Eugeniusz	ur. 1928	rolnik
43. Łaszewska Genowefa		rolnik
44. Łaszewska Danuta		rolnik
45. Szumska Krystyna		rolnik

Przewodniczący Komisji Likwidacyjnej
B. Armii Krajowej:
/-/ R a d o s t a w pułk.

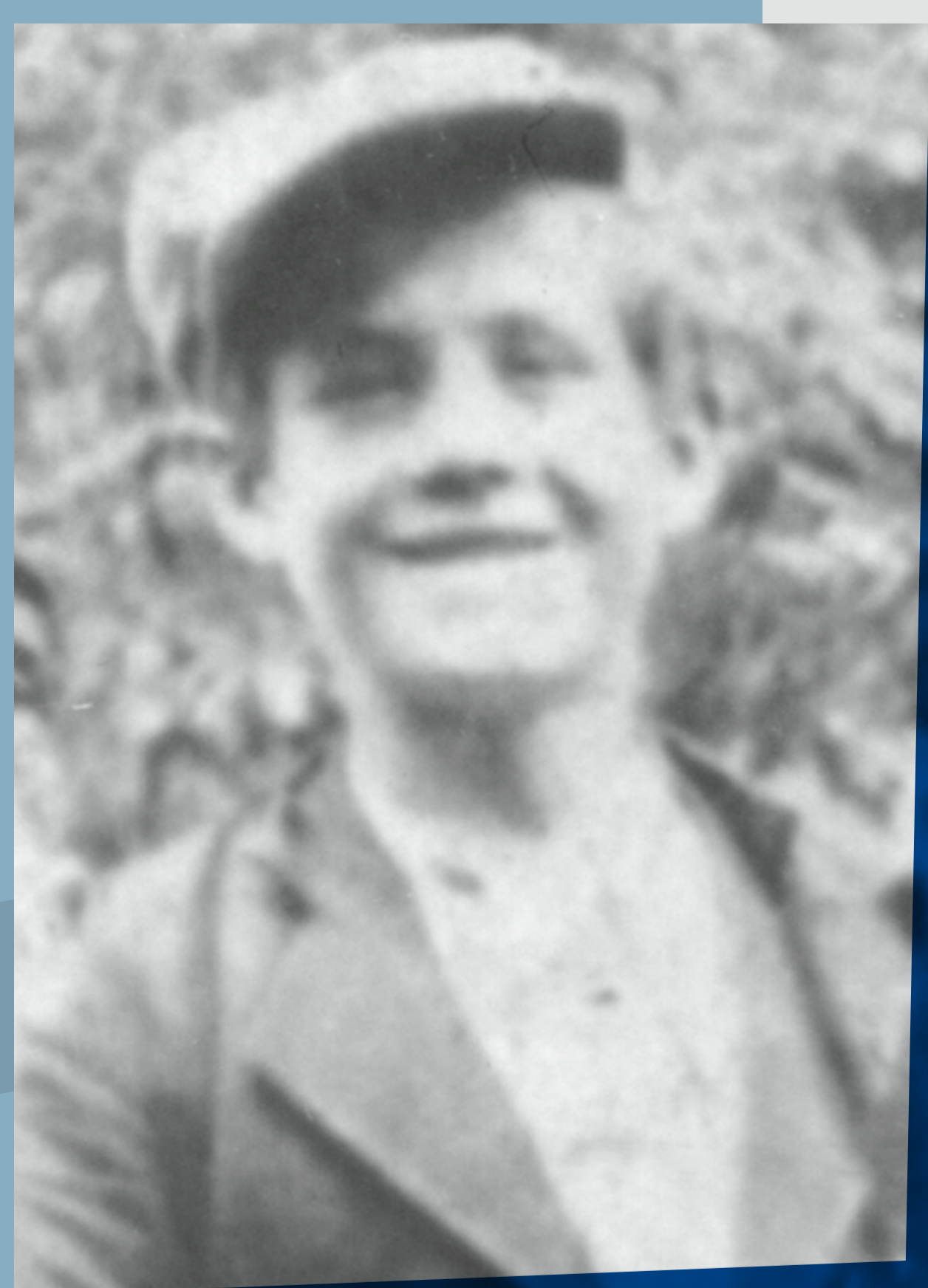
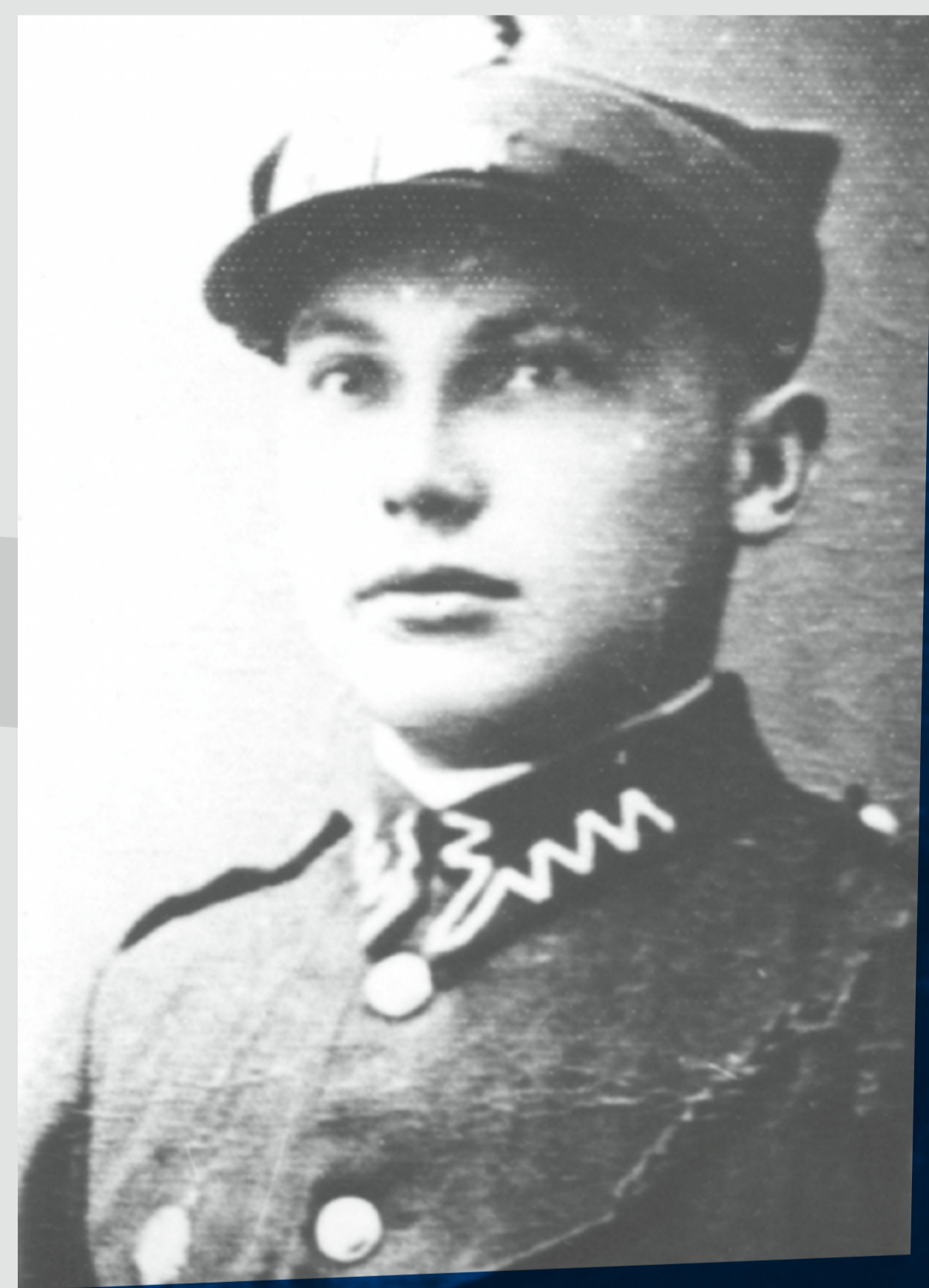
← Wykaz mieszkańców Augustowa i okolic – ofiar Obławy Augustowskiej, zaginionych w 1945 r.
Zbiory IPN

← Jadwiga Sitkowska,
↓ Wacław Fimowicz, ↓ Kazimierz Bujnowski
Zbiory IPN

↑ Michał Wołosewicz,
→ Ludwik Kamiński,
→ Jan Puczyłowski
Zbiory IPN

„Sztab Generalny Sił Zbrojnych ZSRR zgodnie z poleceniem Dowódcy Naczelnego [Stalina] rozpracował plan przeprowadzenia operacji wojskowej w lasach augustowskich [...] celem wykrycia i unieszkodliwienia wszystkich formacji antyradziecko nastawionej Armii Krajowej”

(z pisma Głównej Prokuratury Wojskowej Federacji Rosyjskiej)

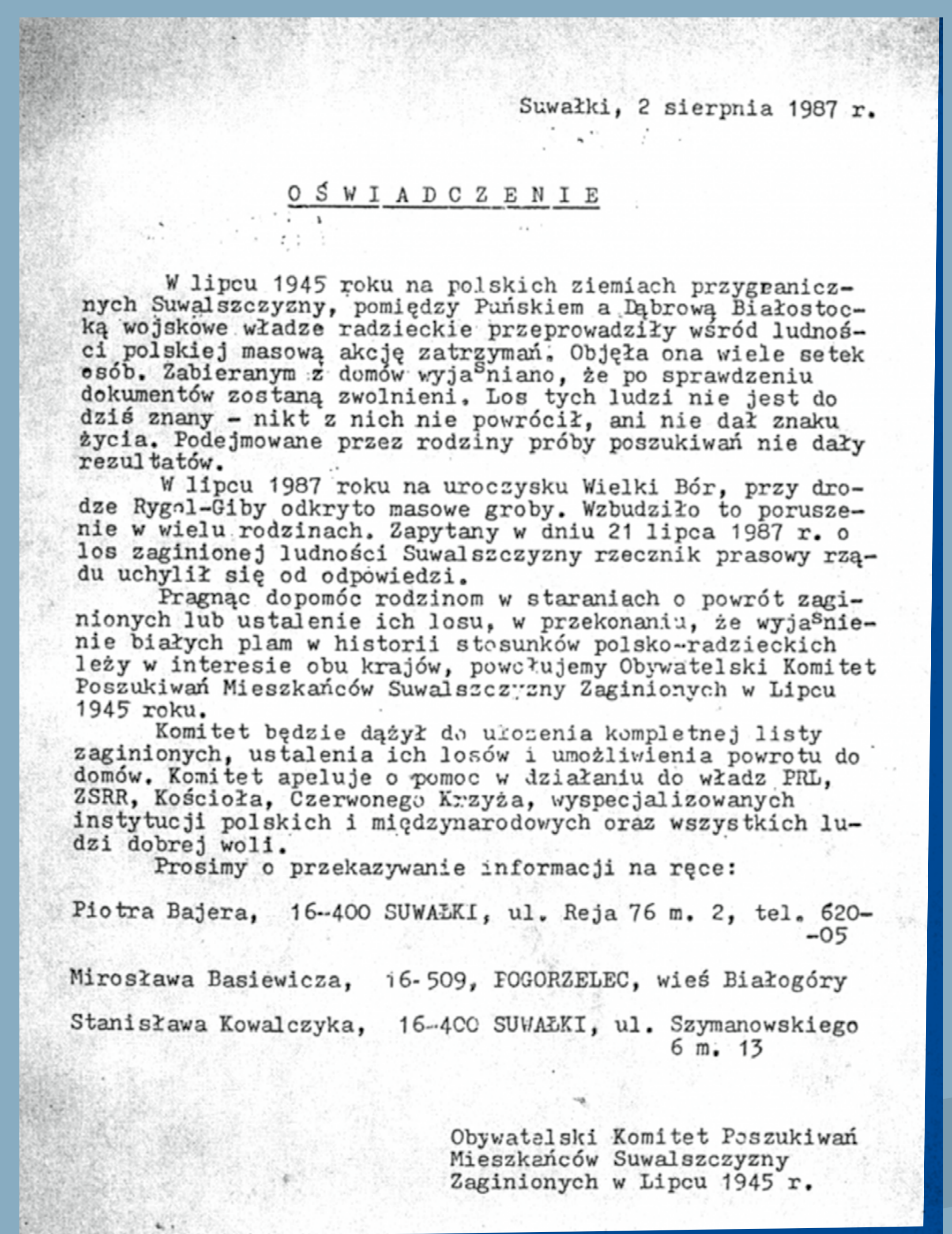
**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Komitet i jego działania

→ Tygodnik „Solidarność Mazowsze” z 1987 r. i informacja o poszukiwaniu ofiar obławy
Zbiory IPN

Próba wyciszenia kwestii zaginionych w 1945 r. mieszkańców Suwalszczyzny przez władze PRL oraz potrzeba dotarcia do prawdy spowodowały powołanie w sierpniu 1987 r. Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Zaginionych Mieszkańców Suwalszczyzny w Lipcu 1945 r. Inicjatorami powstania Komitetu byli: Mirosław Basiewicz, Piotr Bajera oraz Stanisław Kowalczyk. Wśród działaczy Komitetu należy wymienić jeszcze m.in.: małżeństwo Krzywoszów, Alicję Maciejowską oraz Marię Chwalibóg. Pomimo trwających prześladowań ze strony m.in. służby bezpieczeństwa Komitet nie zaprzestał działalności i zdobył bezcenną dziś wiedzę o setkach ofiar i okolicznościach ich zatrzymania. W wolnej Polsce sprawą zajęła się prokuratura suwalska, a po utworzeniu IPN – prokuratorzy Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku.

→ Oświadczenie dotyczące przeprowadzonej ekshumacji z 1987 r. na uroczysku Wielki Bór k. Gib wydane przez Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r.
Zbiory IPN

→ Warszawa, 19 czerwca 2007 r. Uroczystość wręczenia nagrody Kustosza Pamięci Narodowej Obywatelskiemu Komitetowi Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r. Od lewej członkowie Komitetu: Jan Krzywosz, Piotr Bajera, Alicja Maciejowska, Mirosław Basiewicz, Stanisław Kowalczyk oraz śp. Janusz Kurtyka, Prezes IPN, przewodniczący Kapituły nagrody.
Zbiory IPN

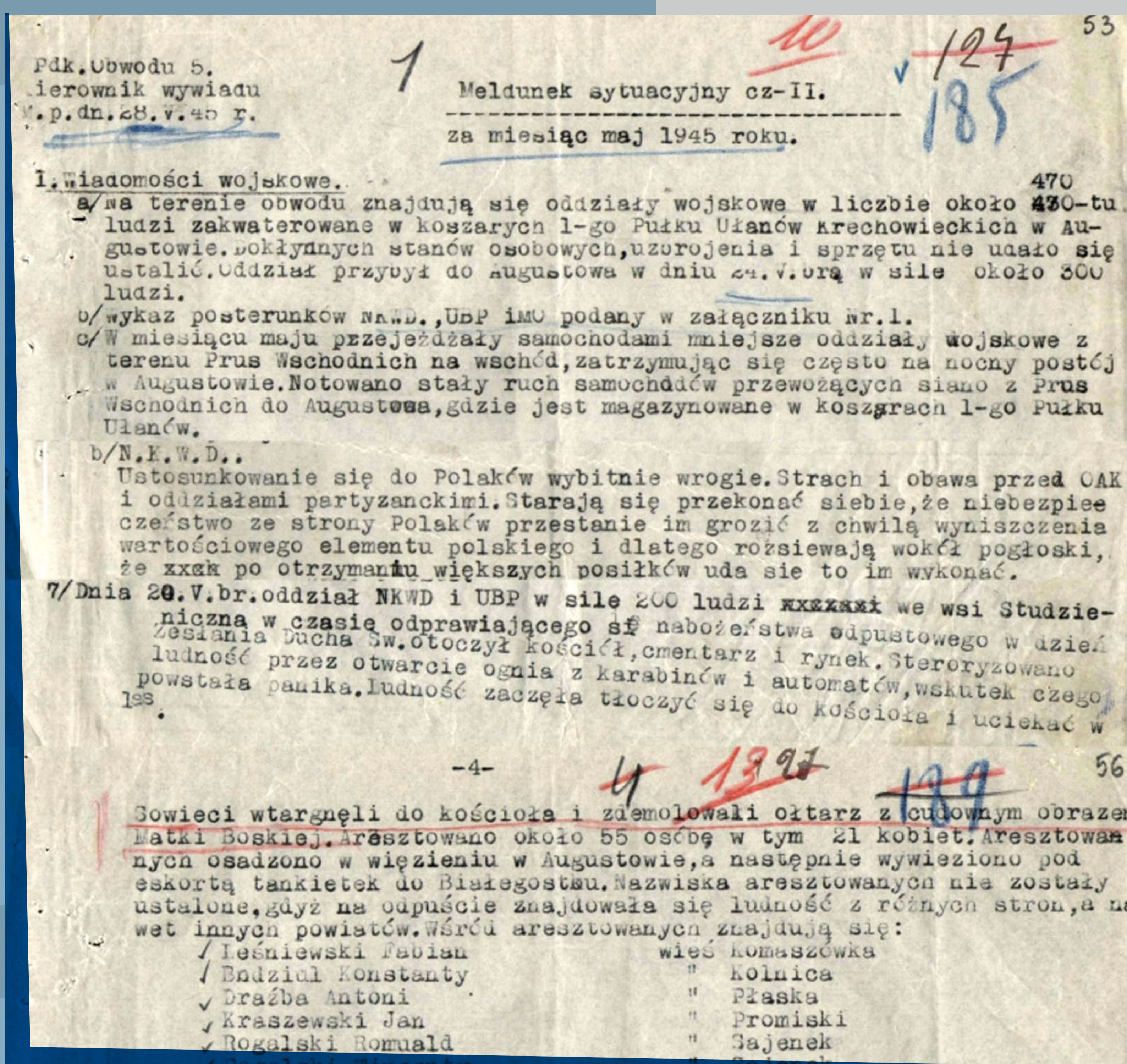
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Białymstoku

Armia Krajowa Obywatelska w przededniu Obławy

Inspektorat Suwalski AK latem 1944 r. liczył ok. 5 tys. zaprzysiężonych członków, z tego w Obwodzie AK Suwałki 3858 oficerów i żołnierzy, natomiast w Obwodzie AK Augustów 1263 oficerów i żołnierzy. W lutym 1945 r. płk Władysław Liniarski ps. „Mścisław” ogłosił przekształcenie dotychczasowych struktur białostockiego Okręgu Armii Krajowej w Armię Krajową Obywatelską. W wyniku strat w walce przeciwko Niemcom, mobilizacji poborowych do „ludowego” Wojska Polskiego, a także licznych aresztowań dokonywanych przez władze sowieckie na zajętych terenach przyfrontowych wiosną 1945 r. Obwód AKO Suwałki liczył ok. 1500 członków, a Obwód AKO Augustów ok. 600. Na terenie Obwodu AKO Augustów działały wówczas cztery oddziały partyzanckie, które w końcu czerwca 1945 r. liczyły jednocześnie ok. 180 partyzantów. Armia Krajowa Obywatelska oparowała niemal całkowicie teren powiatu augustowskiego, likwidując prawie wszystkie posterunki MO i urzędy gminne. Atakowano także mniejsze posterunki Armii Czerwonej oraz konwoje wojskowe, m.in. na szosie Augustów–Grodno 17 maja 1945 r. zatrzymano pędzone z Prus Wschodnich stado 1,5 tys. sztuk bydła oraz rozbrojono kilkunastu czerwonarmistów, także w maju na tej trasie miał zostać zabity kapitan NKWD, a w dniach 8–9 czerwca 1945 r. zaatakowano w jej pobliżu posterunek telefoniczny Armii Czerwonej. Działania te mogły stać się bezpośrednią przyczyną sowieckich działań w lipcu 1945 r.

→ Partyzanci Inspektoratu Suwalskiego AKO, po środku siedzi mjr Franciszek Szabunia ps. „Zemsta”, 1945 r. Zbiory IPN

→ Fragment raportu wywiadowczego AKO z maja 1945 r. na terenie Obwodu Augustów Zbiory IPN

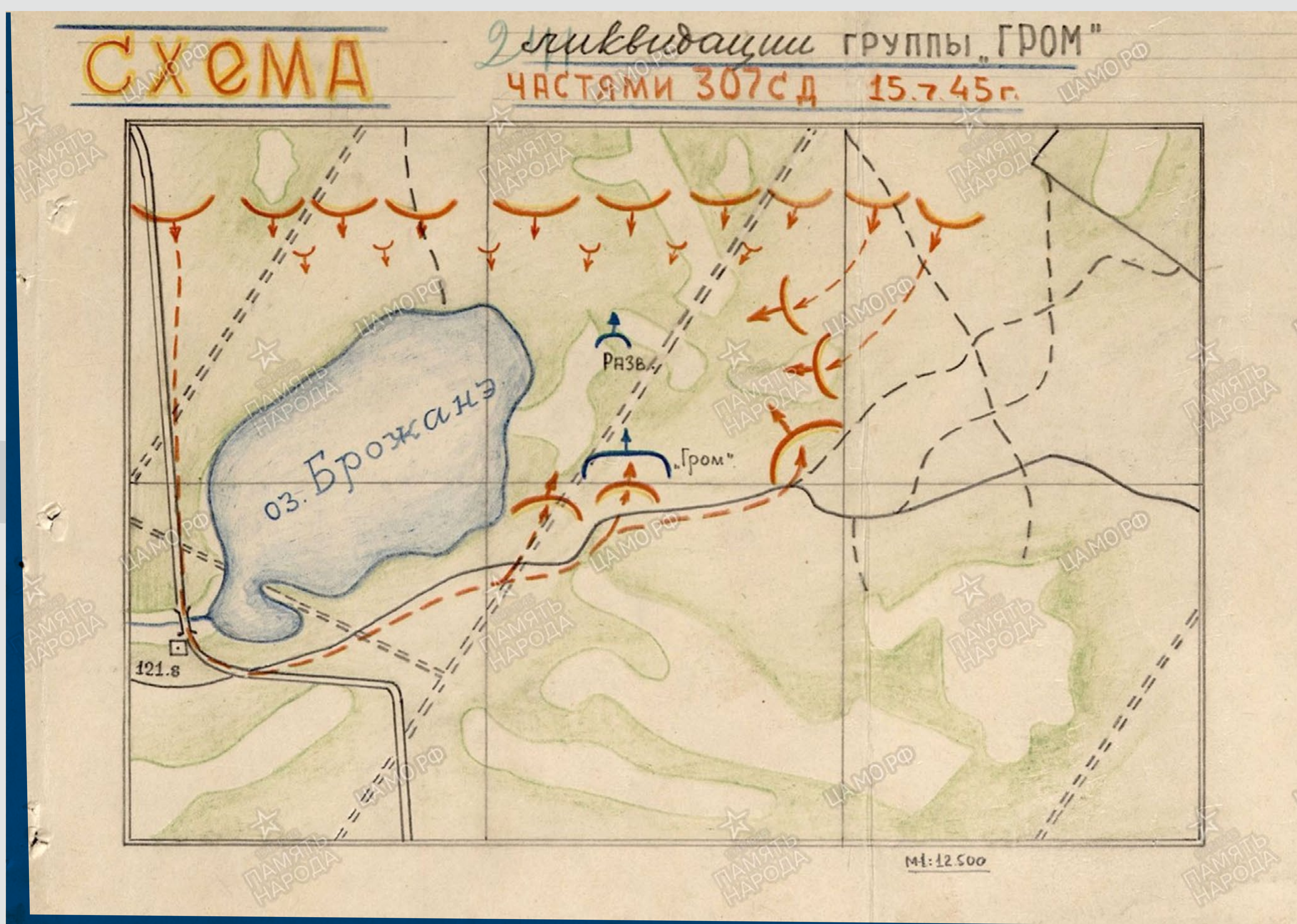

→ Po lewej Bolesław Orłowski ps. „Kania” żołnierz oddziału AKO Władysława Stefanowskiego ps. „Grom” Zbiory IPN

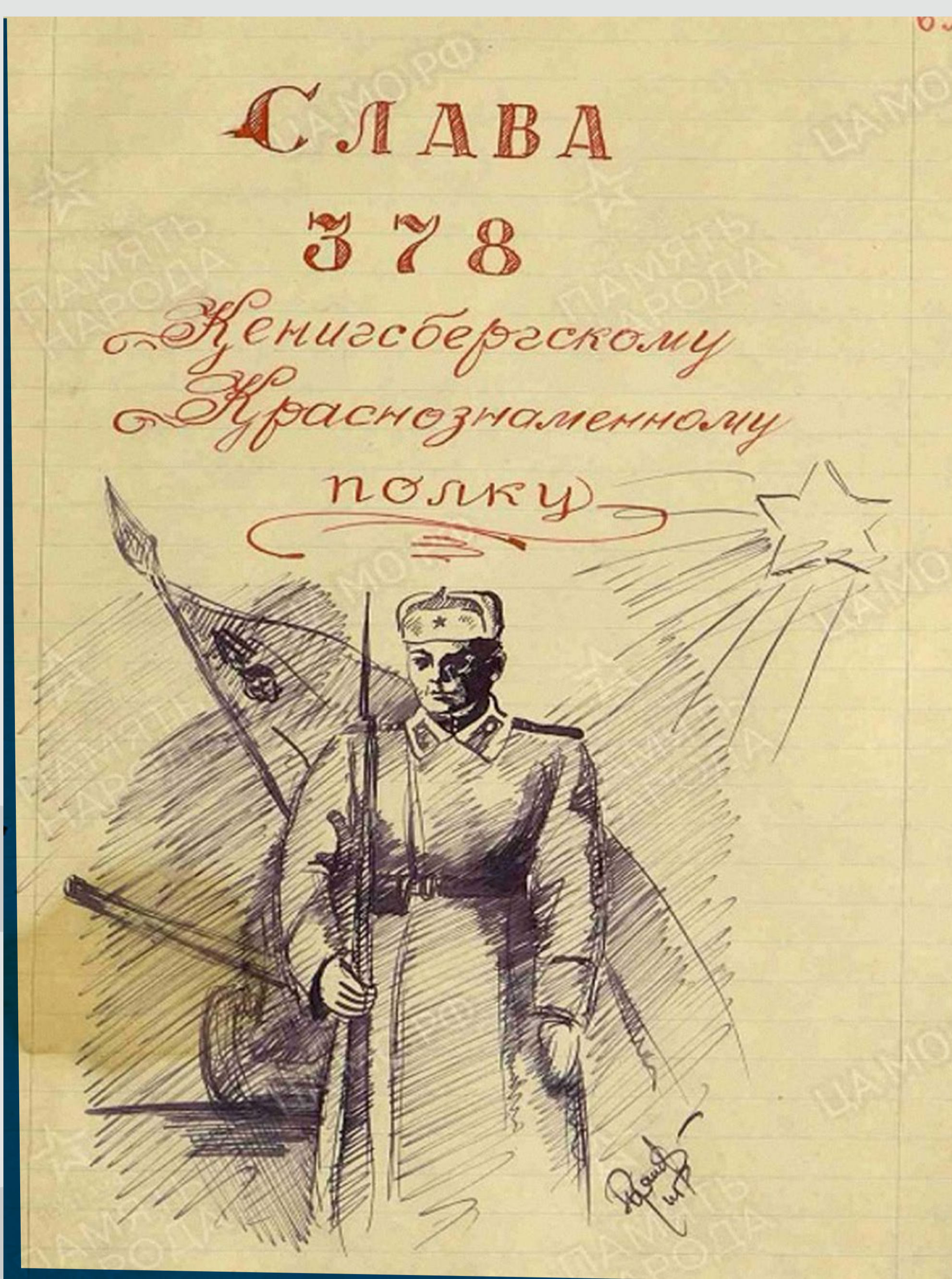

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

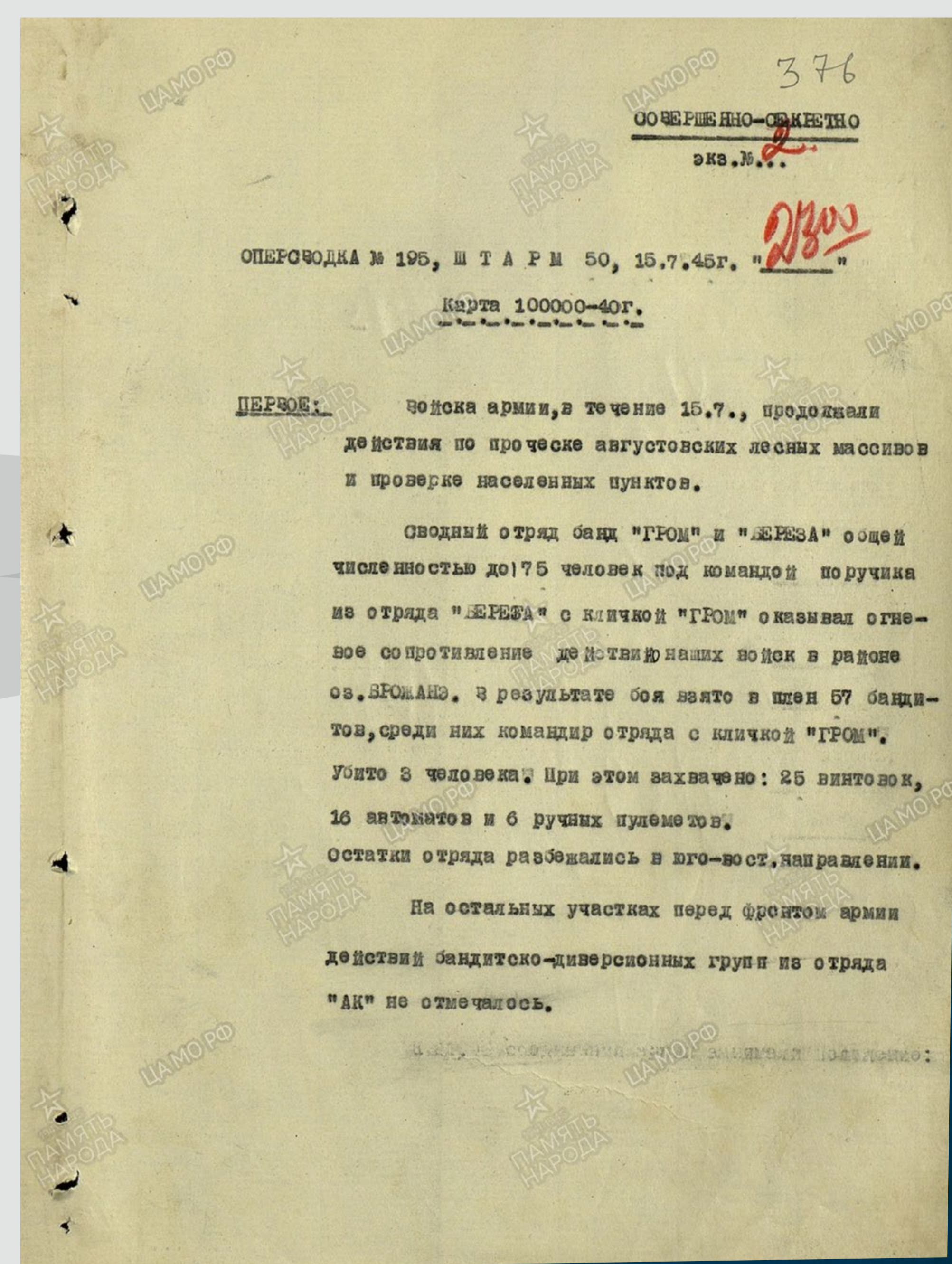
Bój nad jeziorem Brożane 15 lipca 1945 r.

→ Schemat boju stoczonego nad jeziorem Brożane 15 lipca 1945 r.
pamyat-naroda.ru

→ Strona tytułowa dziennika bojowego 378 pp z 343 Dywizji Strzeleckiej Armii Czerwonej walczącej nad jeziorem Brożane w lipcu 1945 r.
pamyat-naroda.ru

→ Sprawozdanie sowieckie dotyczące walki z oddziałem „Groma” nad jeziorem Brożane
pamyat-naroda.ru

Jeszcze przed rozpoczęciem sowieckiej operacji „oczyszczającej” w Puszczy Augustowskiej część członków AKO wyjechała z zagrożonych terenów. Z drugiej strony w lasach augustowskich pozostał oddział partyzancki sierż. Władysława Stefanowskiego ps. „Grom”, który 11 lipca 1945 r. wyruszył z obozu na uroczysku Taborzyska w głąb puszczy, gdzie połączył się z ok. 30–40-osobowym oddziałem Obwodu AKO Suwałki sierż. Józefa Sulżyńskiego ps. „Brzoza”. Połączone siły liczyły ok. 160–170 partyzantów, którzy wycofywali się w kierunku wschodnim. W rejonie jeziora Brożane 14 lipca 1945 r. doszło do potyczki pomiędzy patroliem sowieckim a dwoma uzbrojonymi ludźmi, co zaalarmowało dowództwo 307 Dywizji Strzeleckiej. Następnego dnia, 15 lipca, pododdziały 1019 pułku strzelców z 307 DS w rejonie leśniczówki Brożane napotkały obozowisko 11 żołnierzy AKO, które po krótkiej walce zostało zdobyte. Wkrótce natknięto się na główne siły partyzantów, które zostały zepchnięte na bagienny teren wokół jeziora, częściowo okrążone i rozbite. Według dokumentów sowieckich zginęło 3 partyzantów, a pojmano wówczas co najmniej 48, choć podczas dalszego przeczyszczenia terenu zatrzymywano następne osoby. Z matni zdołał wyprowadzić swój oddział sierż. Sulżyński ps. „Brzoza”, część partyzantów zdołała także pojedynczo i małymi grupkami wymknąć się Sowietom lub ukryć się na bagnach. Sowietom w walce nad Brożane prawdopodobnie nie ponieśli strat w zabitych, bój zakończył się polską porażką prawdopodobnie jednak większa część partyzantów zdołała ocalać. Wzięci do niewoli niemal na pewno z sierż. „Gromem” zostali zgładzeni z resztą zaginionych wówczas osób.

→ Władysław Stefanowski ps. „Grom”
Zbiory Danuty i Zbigniewa Kaszlejów

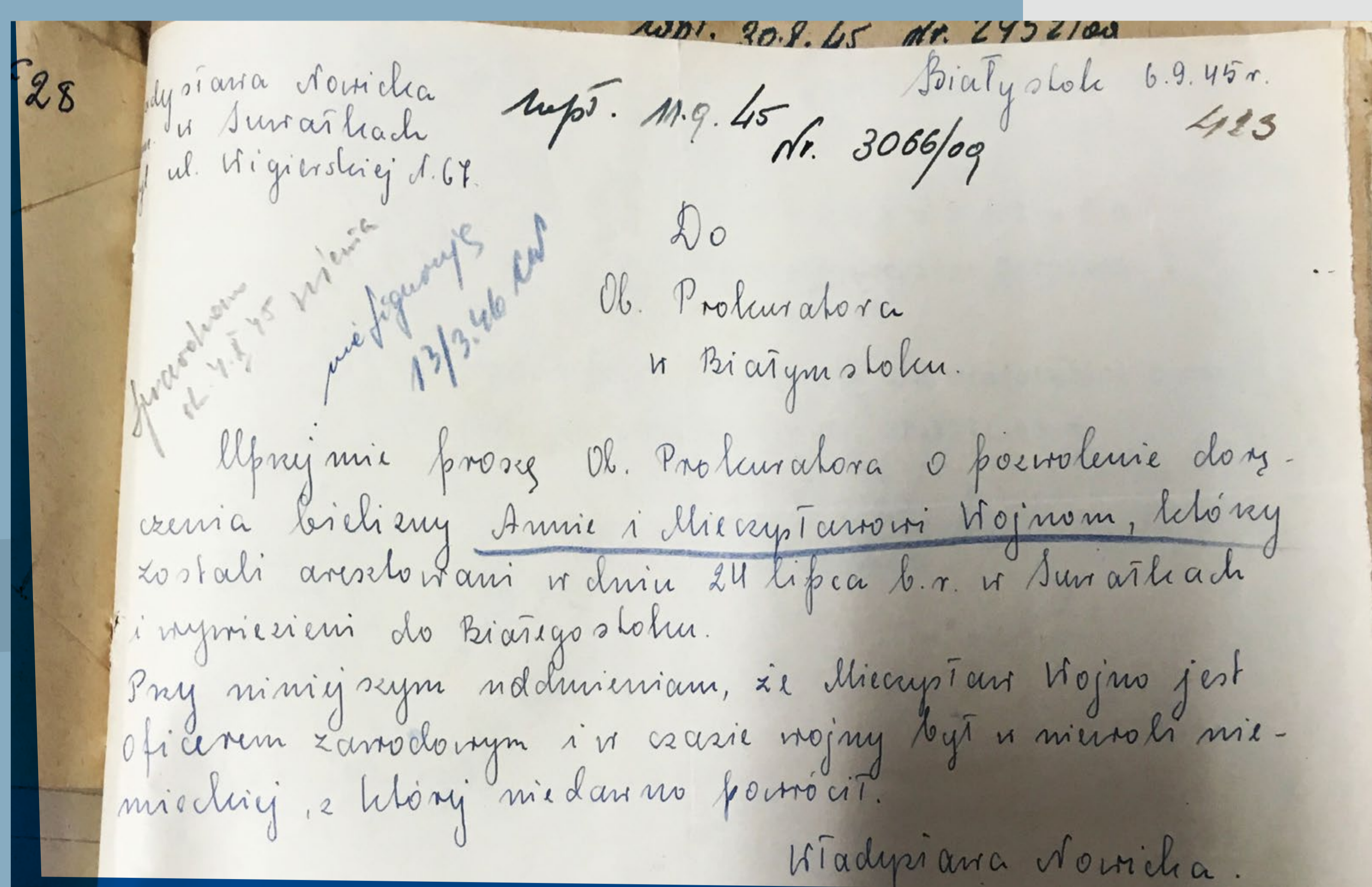
**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Początki poszukiwań

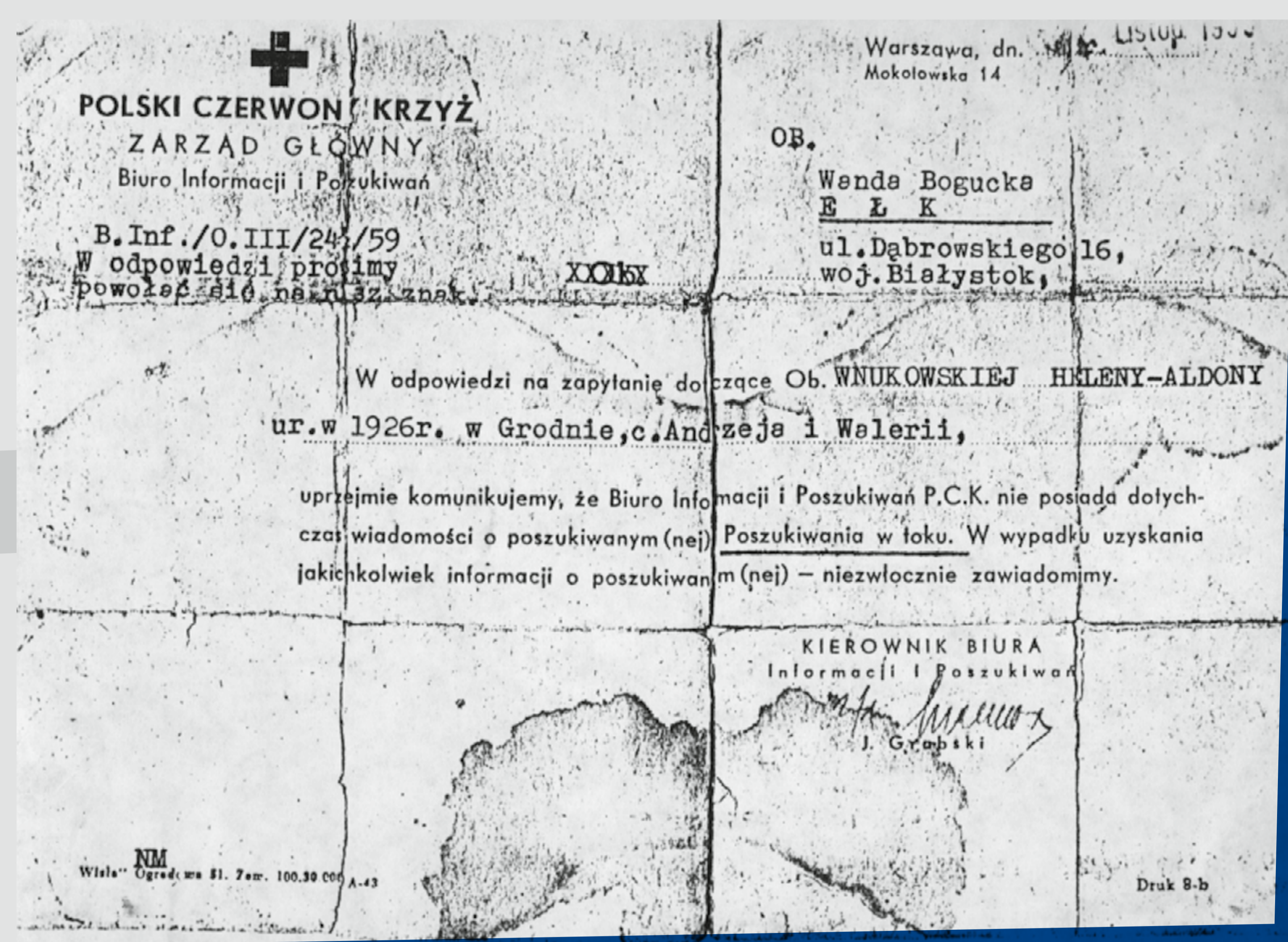
Pierwsze poszukiwania zaginionych w Oblawie Augustowskiej ścieżką oficjalną prowadziły ich rodziny oraz pracodawcy. Nadleśnictwa państwowe: Rospuda, Serwy, Szczerba, Białobrzegi, jeszcze latem 1945 r. wystąpiły do Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku zapytanie o los swoich pracowników, interwencje prowadzili wojewoda i wicewojewoda białostocki, pisząc w tej sprawie do prokuratury wojskowej oraz Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku. W sprawie swoich zaginionych żołnierzy interweniował też komendant Rejonowej Komendy Uzupelnień Augustów z siedzibą w Suwałkach. Odpowiednie pisma dotyczące tych osób trafiły także do informacji wojskowej i prokuratury wojskowej. Najczęściej jednak działania prowadziły same rodziny, pisząc do przedstawicieli Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku, posłów, a nawet ówczesnego premiera Edwarda Osóbki-Morawskiego. Próbowano też szukać swoich bliskich przez Czerwony Krzyż. Niestety nie przynosiło to efektów, co stopniowo uświadamiało rodzinom zaginionych, że ich bliscy prawdopodobnie nie żyją.

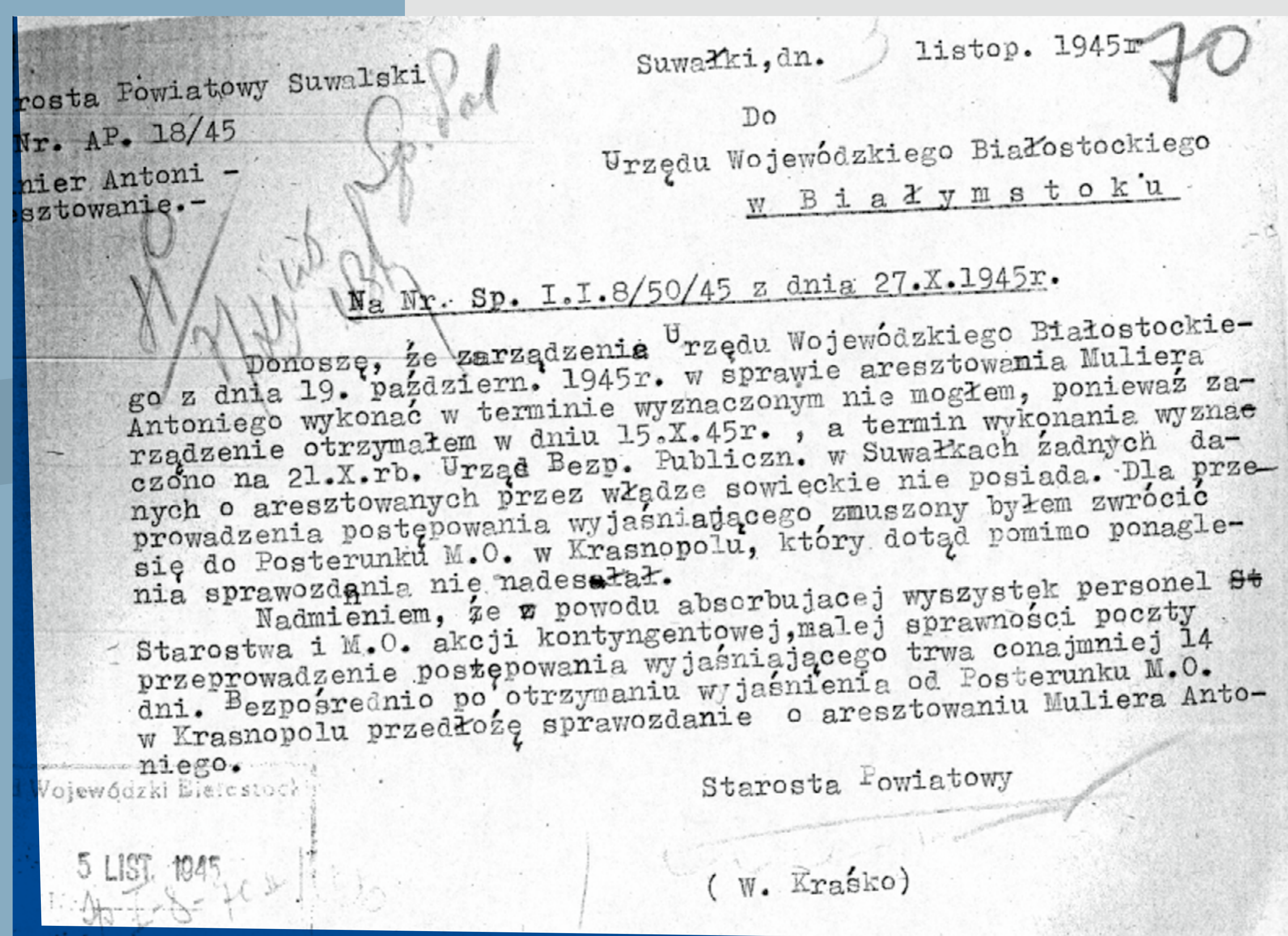
→ Małżeństwo Anna i Mieczysław Wojno, pracownicy Starostwa w Suwałkach, aresztowani 22 lipca 1945 r. – ofiary obławy

→ List wysłany do prokuratury w Białymstoku w sprawie zaginionego małżeństwa Wojnow, wrzesień 1945 r.

→ Informacja z PCK w sprawie poszukiwań zaginionej Aldony Heleny Wnukowskiej, 1959 r.

→ Pismo Starosty Powiatowego w Suwałkach w sprawie zaginionego Antoniego Muliera

**INSTYTUT
 PAMIĘCI
 NARODOWEJ**
 Oddział w Białymstoku

Sowietci w Obławie Augustowskiej

→ Wiktor Abakumow – szef kontrwywiadu wojskowego ZSRR SMIERSZ, odpowiedzialny za wymordowanie obywateli polskich w Obławie Augustowskiej [wikicommons](#)

Obława lipcowa została zaplanowana i przeprowadzona głównie siłami regularnych wojsk Armii Czerwonej. Przeznaczone do operacji siły 50 Armii składały się z 11 dywizji strzeleckich oraz 2 Korpusu Pancernego. Oddziały NKWD z kolei brały udział w działaniach przeczyszcjących na terenie litewskiej SRR oraz zdobytych obszarach Prus Wschodnich, w tym przekazanych Polsce (m.in. rejon Gołdapi). Ujawnione dokumenty z przeprowadzenia aresztowań, filtracji i finalnie zgładzenia co najmniej 592 obywateli polskich pozwalają przypisać to ówczesnemu kontrwywiadowi wojskowemu ZSRR, tj. SMIERSZ, oraz jego dowódcy gen. Wiktorowi Abakumowi będącemu w bezpośrednim kontakcie z Ławrentijem Berią. Aresztowania i egzekucje mieli realizować przybyli na teren operacji wysocy rangą oficerowie SMIERSZ, czyli gen. Iwan Gorgonow oraz gen. Paweł Zielenin, obydwaj mieli też doprowadzić do zachowania całej sprawy w tajemnicy.

→ Legitymacja funkcjonariusza SMIERSZ [wikicommons](#)

→ Mapa rozśrodkowania 343 Dywizji Strzeleckiej [pamyat-naroda.ru](#)

→ Dom rodziny Szyców w Sztablinie, w którym mieścił się sowiecki punkt filtracyjny [Zbiory IPN](#)

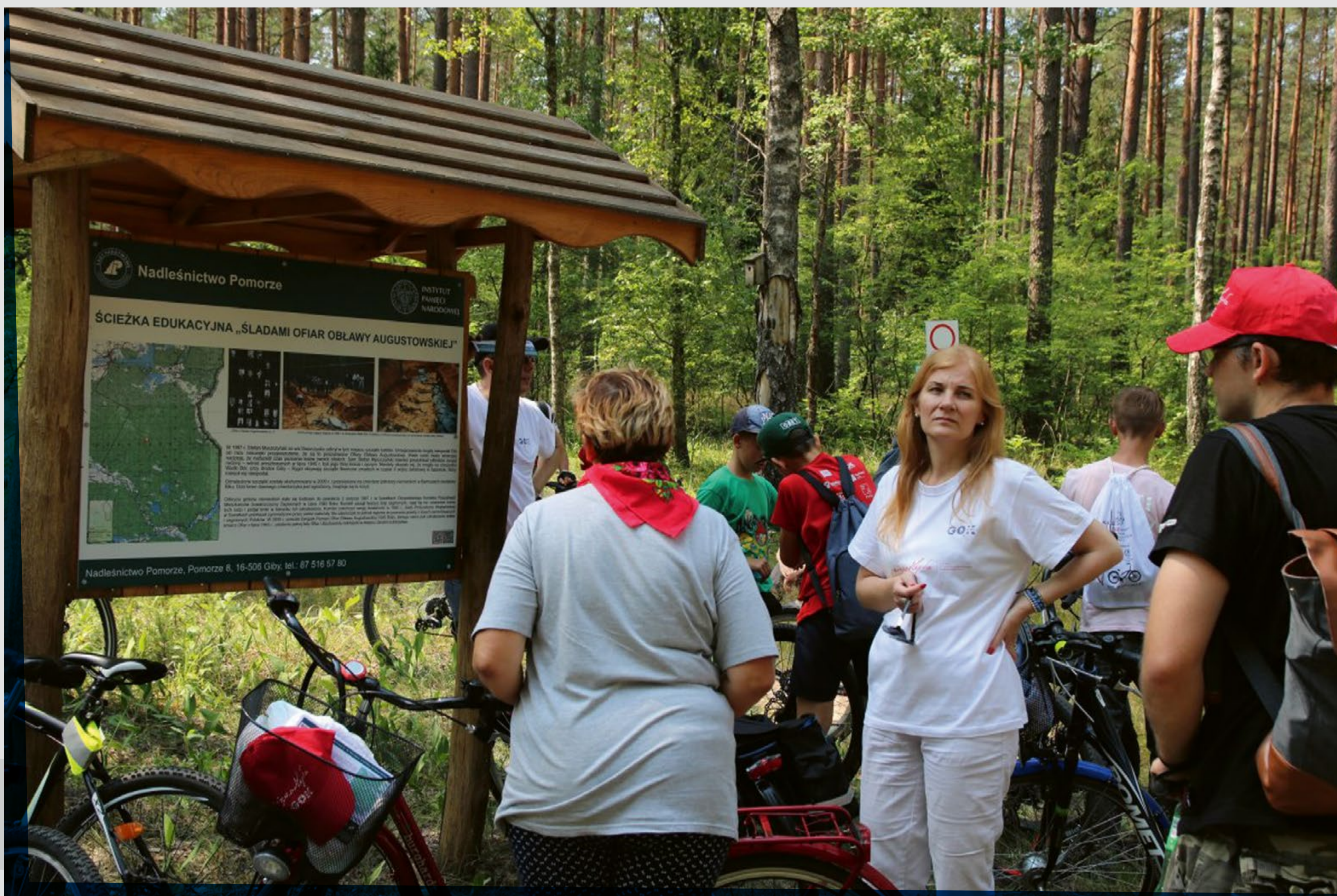
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Białymstoku

Upamiętnienie ofiar Obławy Augustowskiej

→ Harcerze podczas jednej z rocznic Obławy Augustowskiej
📍 Zbiory IPN

→ Uczestnicy rajdu rowerowego organizowanego przez IPN „Śladami Ofiar Obławy Augustowskiej” – lipiec 2019 r.
📍 Zbiory IPN

→ Pomnik Ofiar Obławy Augustowskiej w Gibach projektu prof. A.Strumiłły
📍 wikicommons

Pierwsze próby upamiętnienia ofiar Obławy z 1945 r. należy wiązać ze Stefanem Myszczyńskim z Dworczyńska, który poszukując śladów zaginionych członków swojej rodziny, natrafił na uroczysku w pobliżu Gib na ludzkie kości, które – jak podejrzewał – należały do ofiar sowieckich zbrodni i postawił tam krzyż. Wkrótce podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych przez prokuratora Waldemara Monkiewicza doszło do spontanicznego upamiętniania miejsca odnalezienia masowych grobów poprzez stawianie krzyży, przynoszenie kwiatów, palenie zniczy itp. Przełom w upowszechnieniu wiedzy o Obławie przyniosło zawiązanie się Obywatelskiego Komitetu Poszukiwań Ofiar Zaginionych w Lipcu 1945 r. w 1987 r. W 1989 r. po ostatecznym stwierdzeniu, że w odkrytych grobach znajdują się Niemcy, a nie ofiary Obławy mieszkańcy Gib postanowili upamiętnić zaginionych, stawiając pomnik – drewniany krzyż z tablicami zawierającymi nazwiska ofiar – na wzgórzu przy kościele w Gibach, autorem pomnika był prof. Andrzej Strumiłło. W kolejnych latach w upamiętnianie włączył się Kościół w osobach m.in. ks. Kazimierza Hamerszmita, Stanisława Gadomskiego i Stanisława Kossakowskiego, dawnego adiutanta płk. Liniarskiego ps. „Mścisław”. Wielkie zasługi położył też ks. prałat Stanisław Wysocki z Gib stojący na czele Związku Pamięci Ofiar Obławy Augustowskiej 1945 r. Nie sposób wymienić wszystkich osób i środowisk upamiętniających Obławę. W 2000 r. doszło jednak do wszczęcia kolejnego śledztwa przez prokuratorów IPN. Od tego momentu IPN kultywuje pamięć o Obławie, poza śledztwem, tworząc wystawy, publikacje, spotkania tematyczne czy wspólnie z Lasami Państwowymi ścieżkę edukacyjną „Śladami Ofiar Obławy Augustowskiej”, której towarzyszy cykliczny Rajd Rowerowy.

→ Pomnik Ofiar Obławy Augustowskiej w Augustowie
📍 wikicommons

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Ekshumacje i poszukiwanie prawdy

Brak wiedzy o losie zaginionych osób niepokoił rodziny. Jednak ich poszukiwania i próby o pomoc kierowane do komunistycznych władz nie przyniosły efektu. Z czasem, z powodu komunistycznej cenzury, pamięć o zbrodni pozostała żywa jedynie wśród najbliższych ofiar. Za przełomową datę w ujawnieniu wydarzeń z lipca 1945 r. należy uznać 29 czerwca 1987 r., gdy w lesie w pobliżu Gib Stefan Myszczyński, który w Obławie stracił ojczyzna i trzech braci, odkrył szczątki ludzkie, które jak podejrzewano, mogły być ofiarami sowieckiej zbrodni. Władze komunistyczne 15 lipca 1987 r. przeprowadziły pośpieszną i częściową ekshumację – zabici okazali się być żołnierzami niemieckimi z II wojny światowej. Pomimo publicznej negacji zbrodni przez ówczesne władze komunistyczne prawda o porwaniu przez Sowieców setek mieszkańców północno-wschodniej Polski przedarła się, m.in. dzięki zagranicznym dziennikarzom, do świadomości ogółu.

→ Prace ekshumacyjne na uroczysku Wielki Bór k. Gib, 1987 r.
📷 Zbiory IPN

← Uroczysko Wielki Bór k. Gib – miejsce ekshumacji żołnierzy niemieckich w 1987 r.
Po prawej dr Tadeusz Józwik z Akademii Medycznej w Białymstoku
📷 Zbiory IPN

← Prace ekshumacyjne na uroczysku Wielki Bór k. Gib, 1987 r.
📷 Zbiory IPN

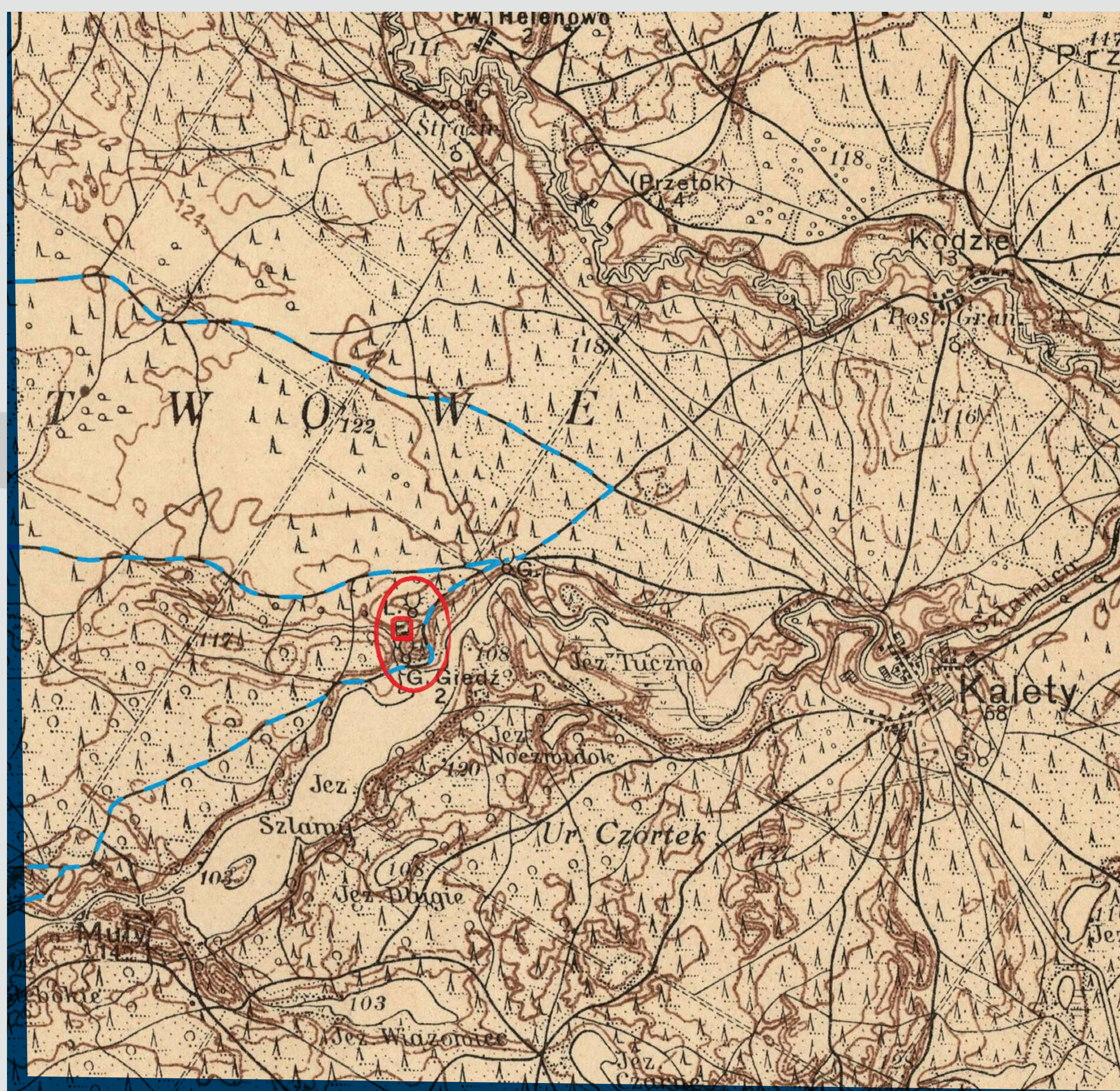

← Prace ekshumacyjne na uroczysku Wielki Bór k. Gib, 1987 r.
📷 Zbiory IPN

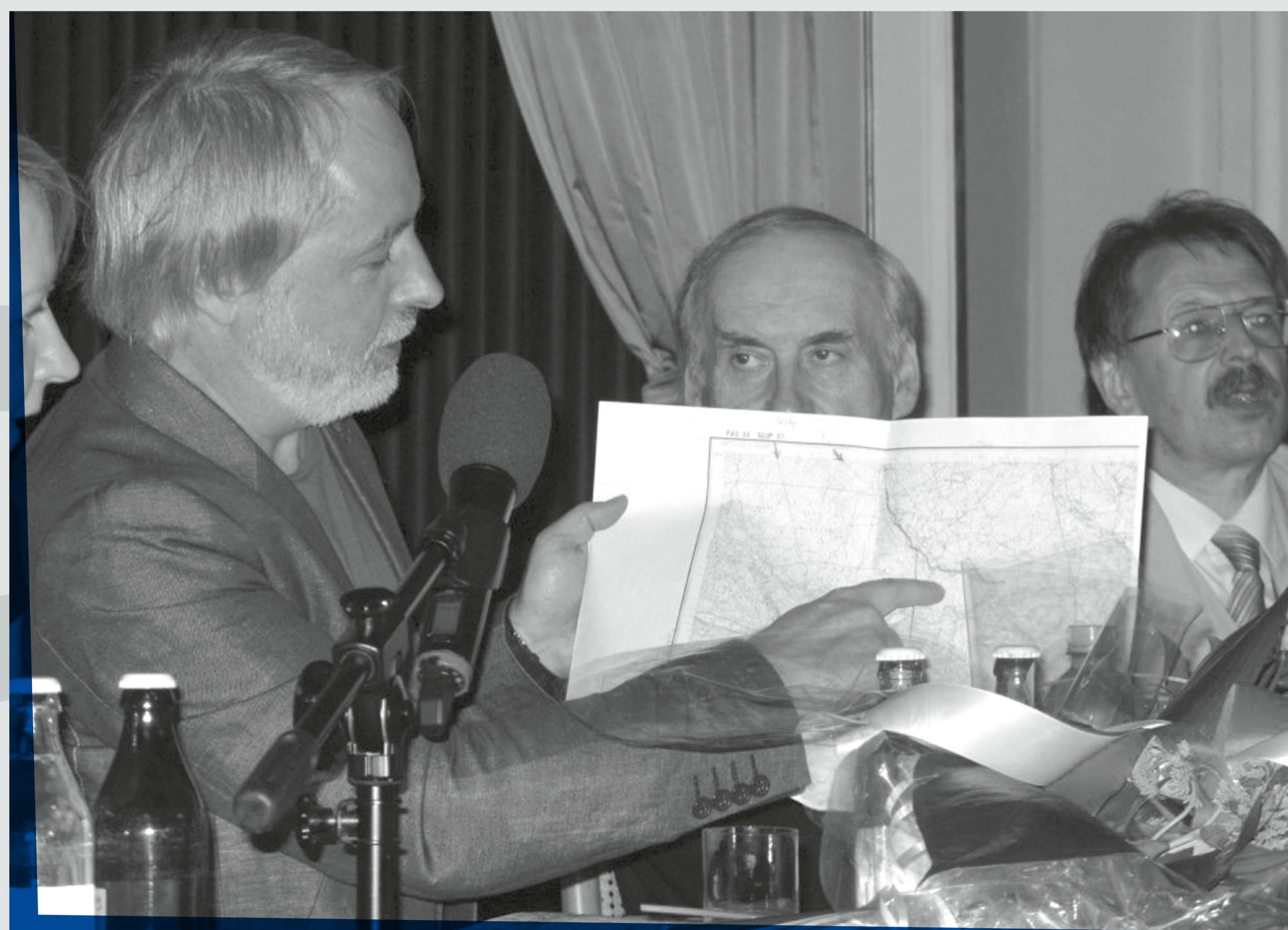
**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku

Gieź – prawdopodobne miejsce zbrodni

← Położenie leśniczówki i gajówki Gieź względem Kalet i Rygoli oraz warianty tras łączących drogę Giby–Rygol z Gieź (leśniczówką i gajówką); wycinek mapy topograficznej 1:100 000 pas 33 stóp 37, Sopoćkinie WIG, 1928 r.; oznaczenia P. Niziołek

Od 1987 r. poszukiwano miejsca kaźni i pochówku Ofiar Obławy Augustowskiej. Podejrzenia padały na siedzibę PUBP w Augustowie, rejon Olecka, Puszczy Rominckiej, fortów grodzieńskich i Lidy. W 2014 r. rosyjski historyk Nikita Pietrow wysunął hipotezę, według której miejscem zbrodni oraz potajemnego pochówku ofiar miał być rejon drogi łączącej bezpośrednio Giby i Kalety na dzisiejszej Białorusi. Na wniosek prokuratora prowadzącego śledztwo w sprawie Obławy, ewentualność tę poddano analizie w ówczesnym Oddziałowym Biurze Edukacji Publicznej w Białymstoku. Otrzymane wyniki wskazywały, że najprawdopodobniej miejsce kaźni i pochówku ofiar Obławy znajduje się jednak bardziej na południowy zachód, w bezpośrednim sąsiedztwie nieistniejących dziś leśniczówki i gajówki Gieź, przy dawnej drodze łączącej Kalety z Rygolą, obecnie w ścisłej strefie przygranicznej. Za zaproponowaną wersją przemawia przede wszystkim niewielka, niczym nieuzasadniona korekta granicy w tym rejonie, dokonana w sierpniu 1945 r., na której bardzo zależało stronie sowieckiej. Położenie zaś w zamkniętej strefie przygranicznej gwarantowało, że nikt nie odnajdzie ofiar zbrodni. Analiza danych satelitarnych dokonana przez pracowników Instytutu Geodezji i Kartografii potwierdziła w bezpośrednim sąsiedztwie Giezi istnienie obiektów, które mogą okazać się masowymi grobami. Dopóki jednak przeprowadzenie we wskazanym rejonie badań poszukiwawczych nie będzie możliwe, zagadka miejsca pochówku ofiar Obławy nie zostanie ostatecznie rozwikłana...

← Nikita Pietrow podczas konferencji na Zamku Królewskim w Warszawie (27 lipca 2014 r.) wskazuje na mapie obszar Puszczy Augustowskiej położony między Kaletami a rzeką Marychą, jako miejsce, gdzie należałoby poszukiwać grobów ofiar Obławy Augustowskiej. □ T. Danilecki

→ Granica polsko-białoruska na północnym brzegu jeziora Szlamy w sierpniu 2014 r. □ T. Danilecki

Wystawa przygotowana przez
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku

Scenariusz, wybór zdjęć: Waldemar Tyszuk

Oprawa graficzna: Jacek Rembowski, irem.pl

Korekta i redakcja: Olga Hollek Siła Słowa

Koordynator projektu: Urszula Gierasimiuk

Recenzja: dr hab. Jan Snopko

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Białymstoku